

**MALAKA OSHIRISH TIZIMIDA MAKTABGACHA TA'LIM
TASHKILOTLARI RAHBARLARINING HUQUQIY
KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI**

*Dusiyorova Vazira Suyunovna,
Oriental universiteti magistranti*

ANNOTATSIYA

Maqolada malaka oshirish tizimida maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlarining huquqiy kompetensiyalarini rivojlantirish yo'llari va usullari yoritilgan. Xalqaro huquqning o'sishiga qo'yilgan kelajakning o'rnini aniqlash, har bir davlatning mustaqil rivojlanishini ta'minlash va insonlarning huquqlarini muhofaza qilishda asosiy rollarni rivojlantirish talab etilmoqda. Bu bo'yicha, malaka oshirish tizimida maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlarining huquqiy kompetensiyalarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, rahbar, zamonaviy usullar, uzluksiz ta'lim.

ABSTRACT

The article describes the ways and methods of developing the legal powers of the heads of pre-school education organizations in the system of professional development. It is necessary to determine the role of international law in the future, to ensure the independent development of each country, and to develop the main roles in the protection of human rights. In this regard, it is important to develop the legal powers of the heads of pre-school education organizations in the system of professional development.

Key words: preschool education, leader, modern methods, continuous education.

KIRISH

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarda uzluksiz ta'lim tizimining birinchi bosqichi, maktabgacha ta'lim Davlat jamoat tizimining asosiy bo'g'ini, jamiyatning eng muhim ijtimoiy bo'limidir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni tarbiyalash va rivojlantirishda, ularni maktabga tayyorlashda yetakchi rol o'ynaydi.

Huquqiy madaniyat va insoniy qadr-qimmatlarning mustaqil rivojlanishi, jamiyatda adolat va barqarorlikni ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Rahbarlar, o'zlarini va o'z ta'lim muassasalarini huquqiy muammoni tahlil qilish, inson huquqlarini tuzatish, shaxsiy azolikni hurmat qilish va boshqa muhim huquqiy muddalarni tushunish bilan ta'minlashlari kerak. Bu, talabalar va o'qituvchilarga

huquqiy madaniyatni o'rgatish va uni ommaviy sohada amalga oshirishda muvaffaqiyatli bo'lishga yo'l qo'yadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari oila va jamiyatning bolalarga g'amxo'rlik qilish, milliy hamda mintaqa xususiyatlarini hisobga olgan holda bolalarni har tomonlama barkamol qilib tarbiyalash va rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojni qondirish maqsadida tashkil etiladi. Muassasalar mustaqil ravishda, o'z tashabbusi bilan o'z faoliyatiga taalluqli, agar ular qonunchilikka va pedagogik prinsip-larga mone'lik qilmasa har qanday qaror qabul qilishga haqlidir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyaviy-ta'limiy ishlar sifati, bolalar va otaonalar huquqiga jamiyat hamda Davlat manfaatlariga rioya qilish uchun mas'uldir.

Ota-onalar qo'mitasining asosiy vazifalari bolalar bog'chasi Nizomida ko'rsatilib berilgan. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi tomonidan tasdiqlangan ko'p variantli tax-miniy dasturlardan birini tanlash huquqiga ega. Maktabgacha ta'lim tashkilotlar tarbiyaviy ta'lim muassasasi bo'lib, ijtimoiy va-zifalar bilan bir qatorda konsepsiya, nizom hamda dasturga muvofiq malakali tarbiya va ta'lim berishni ta'minlaydi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlar o'z dasturi va metodikasini ishlilab chiqish hamda amaliy faoliyatida qo'llash huquqiga ega.. Maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiyachisi bolalarni tarbiyalash vao'qitish bo'yicha qo'llanmalarni hamda metodikani erkin tanlash huquqiga ega. Maxsus ahamiyatga molik maktabgacha ta'lim tashkilotlarini tashkil qilish va rivojlantirishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun yangi tipdagi, yo'nalishdagi maktabgacha ta'lim muassasalarini tuzish respublika xalq la'limini boshqarish va sog'liqni saqlash organlari tomonidan belgilanadi. Maxsus ahamiyatga molik maktabgacha ta'lim muassasalarida ish xususiyati, ularga qabul qilish qoidalari, bolalarga ta'lim berish va ularni tarbiyalashni tashkil qilish tartibi o'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligihamda o'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi tomonidan tasdiqlangan tegishli yo'riqnomalar bilan aniqlanadi.

Jamoadagi o'zaro to'g'ri munosabatlar, har bir xodimning mehnat va ishlab chiqarish intizomiga rioya qilishini nazorat qiladi. Rahbarlik mavqeyi mudirani o'z g'oyaviy, ma'naviy-ma'rifiy, siyosiy-huquqiy saviyasini va mutaxassislik mahoratini doimo ongli ravishda oshirishga, pedagogik bilimlarni, bolalarga ta'lim-tarbiya berish nazariyasi va amaliyotini puxta egallashiga, hozirgi bosqichda maktabgacha ta'lim oldida turgan vazifalarni bilishga, o'z bilimlaridan faoliyatida foydalanishga majbur etadi. U dastur, metodik, instruktiv me'yoriy hujjatlarni puxta bilishi va amalqilishi kerak. U pedagogik jarayonning mohiyatini chuqur bilishi, kamchiliklarni darhol bartaraf qilish choralarni ko'rishi lozim. Maktabgacha ta'lim tashkilotlar mudirasi xalq ta'limini bosh-qarish bo'limlari tomonidan oliy ma'lumotga va 5 yildan kam bo'lmagan

ish stajiga ega shaxslardan tayinlanadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarda kadrlarni tanlash, joy-joyiga qo'yish, tarbiyalash bo'yicha ishni mehnat jamoasi, maktabgacha ta'lim muassasasi kengashining faol ishtirokida amalga oshiradi. Maktabgacha ta'lim muassasasi rahbarlari kadrlarning kasb mahoratini, umumiy ta'lim mahoratini va madaniy darajasini muntazamo'stirib borishiga g'amxo'rlik qiladi, xodimlar malakasini hisobga olgan holda va maktabgacha ta'lim muassasasi manfaatlaridan kelib chiqib, ularni tartibli vaq't vaq'tida joydan-joyga ko'chirib turilishini ta'minlaydi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarda kadrlar rezervini shakllantirib, ular bilan doimiy ish olib boradi. Mudira bolalar bog'chasining butun faoliyatiga, bolalar bog'chasini obodonlashtirish, ko'kalam-zorlashtirish ishlariga rahbarlik qiladi. Smeta bo'yicha xarajatlarni to'g'ri taqsimlash, muassasani oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlash tartibini to'g'ri tashkil etish, bog'chani rejadagi bolalar bilan to'ldirish, ta'lim-tarbiya dasturining bajarilishi uchun javobgar, yozgi sog'lomlashtirish ishlari, pedagogik va xizmat ko'rsatuvchi xodimlarning bilimi, ishga nisbatan munosabati, ularning mala-kasini oshirish ishlari bo'yicha bosh rahbardir.

Rahbarlar o'zlarini va o'z tashkilotlarini adolat tizimini rivojlantirishda muvaffaqiyatli bo'lishga odatlangan bo'lishi kerak. Huquqiy tartib, inson huquqlarini himoya qilish, jamiyatni to'g'ri boshqarish, va muassasalarning boshqa sohalarida faol ishtirok etishni ta'minlash uchun muhimdir. Rahbarlar o'zlarini va o'z tashkilotlarini huquqiy tartib bilan muvofiq ravishda boshqarish, adolatli mamlakat qurish va boshqa davlatlar bilan hamkorlikda ishtirok etishlari lozim.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Maktabgacha ta'lim muassasasining mudirasi amaldagi qo'nunchilik doirasida maktabgacha ta'lim muassasasi pedagogik xodimlari va ma'muriyatini ularning kasbkor va mansab faoliyatlariga asossiz aralashuvga chek qo'yuvchi zarur choralar ko'radi, maktabgacha ta'lim muassasasi jamoasiga nisbatan ma'muriy-buyruqbozlik urinishlariga, uning mustaqilligini cheklovchi buyruqlarga chek qo'yadi, shu masalalar bo'yicha tegishli organlarga murojaat qiladi.

Huquqiy kompetensiyalarni rivojlantirish uchun rahbarlar quyidagi strategiyalarni amalga oshirishlari kerak:

Huquqiy madaniyat va insoniy qadr-qimmatlarning o'qitilishi: Rahbarlar, o'z tashkilotlarida huquqiy madaniyatni o'rgatish va huquqiy qadriyatlarni oshirish bo'yicha o'quv dasturlarini tuzishadi.

Ko'p to'plamli faoliyat: Rahbarlar, o'zlarini va o'z tashkilotlarini huquqiy savdo tartibida, jamoatni ma'naviy salohiyati va boshqa sohalarida faol ishtirok etishda ko'p to'plamli faoliyat olib borishadi.

Dastlabki amaliyot: Rahbarlar, o'zlarini va o'z tashkilotlarini muhim huquqiy muddalarni dastlabki amaliyotda amalga oshirish, ta'lim olgan huquqiy kompetensiyalarni amaliyotda mustahkamlashadi.

Murojaat va himoya: Rahbarlar, o'zlarini va o'z tashkilotlarini huquqiy kompetensiyalarni oshirishda murojaat qilish, mustaqil bahramand bo'lish, o'zini nazorat qilish va huquqiy muammoni muhofaza qilish uchun kerakli usullarni o'rganishga rag'batlantirishadi.

XULOSA

Bu strategiyalar orqali rahbarlar, malaka oshirish tizimida maktabgacha ta'lim tashkilotlarining huquqiy kompetensiyalarini mukammalroq shakllantirish va o'zlarini yangi huquqiy davralar va talabalar bilan muvofiq ravishda tayyorlashlari mumkin. Bu esa huquqiy adolat va insoniy qadr-qimmatlarning o'zaro hurmati, o'zaro tafakkur va hamkorlikni rivojlantirish orqali jamiyatni yangi darajaga olib chiqaradi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlari kadrlarning kasb mahoratini, umumiy ta'lim mahoratini, umumiy ta'lim va madaniy darajasini muntazamo'stirib borishga g'amxo'rlik qiladi; xodimlar malakasini hisobga olgan holda va maktabgacha ta'lim muassasasi manfaatlaridan kelib chiqib, ularni tartibli vao'z vaqtidajoydan-joyga ko'chirib turilishini ta'minlaydi. Bu maqsadlar uchun ma'muriyat ruhiy-pedagogiko'qitishning huquqiy va iqtisodiy uyg'unlanishini ta'minlaydi; xodimlar malakasini oshirishga bevosita mak-tabgacha ta'lim muassasasida shart-sharoit yaratadi, murabbiylik harakatini rivojlantiradi; mamlakatda va chet ellarda pedagogik va boshqa fanlar erishgan yutuqlar haqida axborot beradi.

Ma'muriyat jamoat tashkilotlari bilan birgalikda maktabgacha ta'lim muassasalari xodimlarini attestatsiyadano'tkazish uchun optimal shartsharoitlarni ta'minlaydi, ulargao'z vaqtida zarur metodik yordam ko'rsatadi. Maktabgacha ta'lim muassasasida kadrlar zaxirasi shakllantirilib, ular bilan ish olib boriladi. Ta'limtarbiyaviy ishlar samaradorligini oshirish maqsadida, umumiy yig'ilish qarori bilan, maktabgacha ta'lim muassasasida yangi pedagogik texnologiyalarni amalda qo'llash ishlari amalga oshiriladi.

REFERENCES

1. A.A. Abdullayev. System of information and communication technologies in the education. *Science and world International scientific journal* 2 (№ 5), 19-21
2. Abdulkhayevich, A. A. (2020). Challenges, Cluster and Professional Support of Today's Early Educators' through Literacy and Language that Creates a Sense about the Concept of Early Education. *International Journal of Word Art*, (2).
3. Abdullayev, A. A. (2020). System of information and communication technologies in the education. *Science and World*, 5(81), 19-21.
4. Abdullayev, A. A. (2020). Cluster method in the development of critical thinking technology in the lessons in primary school. *Science and World*, 5(81), 16-19.
5. Abdullayev, A. A. (2020). Development of professional skill of teachers in the higher education institutions. *TDPU ilmiy axborotlari*, 10, 191-194.
6. Abdullayeva, M. (2020). Bo'lajak tarbiyachilarning qobiliyatini rivojlantiruvchi asosiy omil. *Zamonaviy fan va talim-tarbiya: muammo, yechim, natija*, 1, 112-114